

Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län och åklagare vid Åklagarmyndigheten för långsam handläggning av förundersökningar i vilka förekom såväl misstänkt som målsägande under 18 år

Anmälan

I en anmälan framförde AA klagomål mot åklagare vid Åklagarmyndigheten, City åklagarkammare i Stockholm, för handläggningen av förundersökningar angående misshandel och olaga hot. Han uppgav att hans son, BB, först i samband med mönstring under första halvåret 2008 fick reda på att han var misstänkt för brotten, vilka skulle ha begåtts i juni respektive juli 2007. Varken BB:s mamma, CC, som är dennes vårdnadshavare, eller AA hade underrättats. När AA kontaktade handläggande åklagare, assistentåklagaren DD, uppgav denne att BB bara var "utpekad" och att BB inte delgetts misstanke om brotten för att "slippa 6veckorsregeln".

Utredning

Handlingar infordrades och granskades. Av dessa framkom bl.a. följande.

Den 30 juni 2007 beordrades polis, med anledning av flera fall av misstänkt misshandel, till viss adress i Nacka (K175812-07 m.fl.). Förundersökning inleddes och BB, född 1990, antecknades som skälig misstänkt i K175807-07 och K175812-07 samma dag. Åldern på målsägandena framgick inte av anmälningarna. Inspektören EE registrerades den 2 juli 2007 som handläggare i ärendena. Den 23 augusti 2007 överfördes ärendena till åklagare och kommissarien FF registrerades som handläggare. Som handläggare registrerades därefter inspektören GG den 19 september 2007 och EE återigen den 20 mars 2008.

Den 28 juli 2007 beordrades polis till en adress i Nacka med anledning av misstanke om olaga hot. Målsägandena var 10 respektive 12 år gamla. BB antecknades som skälig misstänkt och förundersökning inleddes samma dag (K203802-07). Den 14 augusti 2007 registrerades EE som handläggare i ärendet. Förundersökningsledarskapet övertogs av åklagare den 16 augusti 2007 som samma dag lämnade direktiv, enligt vilka bl.a. videoförhör med målsägandena och förhör med den misstänkte skulle hållas. Som handläggare registrerades därefter FF den 23 augusti 2007, GG den 31 januari 2008 och EE återigen den 20 mars 2008.

Den 24 augusti 2007 gav åklagaren direktiv i K175812-07 m.fl., om att bl.a. flera vittnen skulle höras. Därefter syntes inte några utredningsåtgärder ha vidtagits i något av de aktuella ärendena förrän i februari 2008, då vissa vittnesförhör hölls. Under mars och april hölls ytterligare förhör. Enligt en tjänsteanteckning av DD den 15 februari 2008 hade polismannen HH uppgett att denne skulle försöka slutföra utredningarna avseende BB. Den 17 mars 2008 frågade DD polisen vad som hände i ärendena.

Muntliga upplysningar inhämtades, se bifogade tjänsteanteckningar.

Rättslig reglering

Av 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken (RB) framgår att en förundersökning ska bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. En förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen ska avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket RB. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till att den misstänkte ska delta i medling eller utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter (4 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL).

Enligt 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948, FUK), ska en förundersökning i vilken målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år bedrivas särskilt skyndsamt, om brottet riktas mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Förundersökningen ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och senast inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Tidsfristen får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter. Bestämmelsen ger således ett utrymme för att i undantagsfall överskrida den föreskrivna tremånadersfristen. Exempel på när fristen får överskridas är att utredningen är omfattande, att det är flera personer inblandade som måste förhöras flera gånger eller att många barnförhör behöver hållas. Personalbrist eller förekomsten av ett stort antal ärenden av förturskaraktär utgör inte skäl att överskrida fristen.

En förundersökning mot den som inte fyllt 18 år ska alltid ledas av åklagare, om den unge är skäligen misstänkt för ett brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än sex månader (3 § LUL). När förundersökningen leds av en åklagare får han vid undersökningens verkställande anlita biträde av polismyndigheten (23 kap. 3 § andra stycket RB). Enligt 1 a § andra stycket FUK har undersökningsledaren ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han ska se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara. Undersökningsledare ska också ge dem som biträder honom behövliga direktiv för arbetet.

Enligt 5 § LUL ska, om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott, vårdnadshavaren eller annan som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas

samt kallas till förhör som hålls med den unge, om detta inte är till men för utredningen eller det annars finns särskilda skäl mot det.

Bedömning

Av utredningen framgår att BB i juni och juli 2007 antecknades som skäligen misstänkt i flera ärenden. Han var då 17 år gammal. Misstankarna avsåg dessutom bl.a. olaga hot mot två målsäganden som inte fyllt 18 år (K203802-07). De aktuella förundersökningarna skulle därför bedrivas med särskild skyndsamhet. Den frist som anges i 2 a § FUK gällde också för handläggningen. Beslut i åtalsfrågan hade vid tiden för de muntliga upplysningarna, i mitten av juni 2008, ännu inte fattats. Den ovan nämnda tidsfristen har således överskridits med cirka åtta månader.

Handläggningen av ärendena vid Värmdö närpolisområde präglades inledningsvis av passivitet. Det dröjde nästan två månader innan förundersökningarna i K175812-07 m.fl. överfördes till åklagare. Det vidtogs inte heller några utredningsåtgärder innan ärendena överflyttades till Nacka polismästardistrikt. EE har uppgett att hon var på semester när ärendena kom in och hon blev registrerad som handläggare. Även om jag har förståelse för att semestertider innebär en minskning av personalstyrkan måste en polismyndighet ha en sådan organisation att man klarar av att vidta erforderliga åtgärder i ärenden där särskilda skyndsamhetskrav och frister gäller.

Ärendena överflyttades till utredningsroteln vid Nacka polismästardistrikt under andra halvan av augusti 2007. Därefter dröjde det beträffande två av ärendena ytterligare cirka en månad innan en handläggare utsågs. Beträffande ett ärende dröjde det, såvitt framgår av handlingarna, fem månader. Som förklaring till detta har FF uppgett att det var många ärenden som skulle fördelas på ett litet antal handläggare. Det är naturligtvis av vikt att en sådan administrativ åtgärd vidtas utan dröjsmål, särskilt när en i lag föreskriven tidsfrist löper. Det vidtogs inte några utredningsåtgärder i ärendena förrän i februari 2008. GG har uppgett att utredningen drog ut på tiden på grund av en hög arbetsbelastning och att han handlagt många ärenden med högre prioritetsgrad än de aktuella ärendena. Som angetts ovan är personalbrist inte ett godtagbart skäl till att överskrida fristen. Det är naturligtvis oacceptabelt att det dröjde cirka sex månader innan de åtgärder som åklagaren begärt började vidtas.

Sedan mars 2008 har utredningarna bedrivits tämligen aktivt, även om handläggningen under slutskedet synes ha dragit ut något på tiden, bl.a. beroende på att uppgifter om ytterligare en misstänkt har kommit fram.

Såvitt gäller underrättelsen till vårdnadshavaren har EE uppgett att en sådan underrättelse initialt bedömdes kunna vara till men för utredningen. Jag har inte skäl att ifrågasätta detta. Jag noterar att en underrättelse skickats under våren 2008.

Slutligen vill jag också framhålla att det även har ålegat åklagare, när polisen dröjde med att verkställa de utfärdade direktiven, att t.ex. genom påminnelser till polisen verka för en skyndsam handläggning av ärendet. När en i lag eller annan författning fastlagd tidsfrist gäller för handläggningen ställs särskilda krav på

aktivitet från förundersökningsledarens sida (jfr Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om bevakning och uppföljning vid Åklagarmyndigheten av pågående förundersökningar, ÅFS 2007:5). Om en åklagare inte har möjlighet att bevaka och vidta sådana åtgärder, t.ex. på grund av arbetsbelastning, är det viktigt att kammarledningen uppmärksammas på detta. Det ankommer också på kammarledningen att se till att en åklagares ärenden bevakas i erforderlig omfattning om denne inte är i tjänst.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att det finns anledning att rikta kritik mot polismyndigheten för den långsamma handläggningen och att JJ inte kan undgå viss kritik för att inga försök att påskynda handläggningen gjordes under hösten 2007.

Vad som i övrigt framkommit föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Bilagor

Tjänsteanteckning 1

Telefonsamtal med assistentåklagaren DD, City åklagarkammare i Stockholm, som upplyser bl.a. följande. Han tog över den aktuella roteln från kammaråklagaren JJ i januari 2008. Han arbetade där tre veckor innan han åkte på kurs i fem veckor och återkom i mars 2008. Roteln hade i januari 2008 154 ärenden, varav 106 pågående förundersökningar. Det tog tid att sätta sig in i roteln. Det rådde även viss personalbrist vid kammaren, vilket bl.a. innebar att det inte fanns någon annan som kunde bevaka roteln när ordinarie åklagare t.ex. var på kurs.

Huvudregeln är att underrättelser till vårdnadshavare ombesörjs av polisen. Några underrättelser hade inte gjorts när han i mars 2008 tog tag i ärendet. Sedermera har underrättelser gjorts och en offentlig försvarare har förordnats för den misstänkte. I april 2008 lämnade han direktiv till polisen bl.a. om att den misstänkte skulle höras och delges samtliga misstankar. Den misstänkte hördes i början av juni 2008 och delgavs skälig misstanke.

Han har inte uttryckt sig på det sätt som anmälaren angett angående att BB var antecknad som "utpekad" i syfte att sexveckorsfristen i LUL inte skulle börja löpa. AA synes ha missförstått honom.

Telefonsamtal med kammaråklagaren JJ, Södertörns åklagarkammare i Stockholm, som upplyser bl.a. följande. Han arbetade tidigare vid citykammaren och ansvarade då för det aktuella ärendet fram till januari 2008, då han lämnade tjänsten. Såvitt han minns påminde han inte i ärendet efter det att han i augusti 2007 lämnat direktiv till polisen. Anledningen härtill var att arbetsbelastningen var hög och mer prioriterade uppgifter gjorde att påminnelser till polisen inte alltid hanns med.

Tjänsteanteckning 2

Telefonsamtal med inspektören EE, Nacka polismästardistrikt, Värmdö närpolisområde, Polismyndigheten i Stockholm, som upplyser följande. När ärendena kom in och hon sattes upp som handläggare var hon på semester. Det bestämdes senare att vissa ärenden, bl.a. de aktuella, skulle flyttas över till kriminalavdelningen i Nacka. Samtliga ärenden som rörde anmälaren flyttades över dit i mitten av augusti 2007. Hon hann dessförinnan inte vidta några utredningsåtgärder i ärendena. Hon beslutade dock själv att underrättelser till vårdnadshavarna inte skulle ske, då hon bedömde detta kunna vara till men för utredningen.

Hon fick tillbaka ärendena den 20 mars 2008. Då hade vissa förhör nyligen hållits. Hon arbetade sedan aktivt med utredningen. Vissa förhållanden ledde dock till att handläggningen drog ut ytterligare på tiden. Åklagaren lämnade först i april/maj direktiv om att vissa ytterligare förhör med unga vittnen skulle hållas. Det tog då viss tid innan en därtill utbildad person kunde hålla förhören, vilket skedde den 8 maj. Ett vittne hördes i Sundsvall av polisen där. Förhöret med den misstänkte skulle hållas av en annan polisman, som var barnledig under en period. Förhör med den misstänkte hölls i början av juni. När en målsägande hördes den 6 maj framkom uppgifter om ytterligare en misstänkt person. Offentlig försvarare har förordnats för den sistnämnde. På grund av bl.a. svårigheter att hitta en tid som passade hålls förhör med denne först denna dag, den 18 juni.

Tjänsteanteckning 3

Telefonsamtal med kommissarien FF, chef över utredningsroteln, Nacka polismästardistrikt, Polismyndigheten i Stockholm, som upplyser att kriminalavdelningen hade en satsning under hösten 2007 under benämningen "höstglöd" avseende ärenden från närpolisområdena i Värmdö, Tyresö och Nacka. Hon var uppsatt som handläggare i datasystemet för alla dessa ärenden. När ärendena fysiskt kom till Nacka fördelades de av henne och en annan anställd ut på handläggare. Det var många ärenden som skulle lottas ut på få handläggare.

Telefonsamtal med inspektören GG, utredningsroteln, Nacka polismästardistrikt, som upplyser följande. Under hösten 2007 pågick en satsning kallad "höstglöd", som innebar att ärenden om våld i nära relationer skulle prioriteras. I samband härmed lånade utredningsroteln in personal från närpolisområdena och i gengäld övertog utredningsroteln vissa ungdomsärenden, bl.a. de aktuella ärendena. Han blev registrerad som handläggare i ärendena i september 2007. Han har inte något minne av att själv ha vidtagit några utredningsåtgärder, men han uppdrog åt en aspirant, HH, att kalla till och hålla vissa förhör. Han anser att handläggningen dragit ut på tiden mer än som borde ha skett. Anledningen härtill var en hög arbetsbelastning och förekomsten av många ärenden med högre prioritetsgrad än de aktuella ärendena. Han arbetade mycket med satsningen på relationsvåldsärendena samt handlade många andra högt prioriterade ärenden, bl.a. ärenden med frihetsberövade.